

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Денисова С.Ф., – на дисертацію Іваніної Юлії Вікторівни «Підстави кримінально-правової кваліфікації», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 - кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

Вивчення поданих Іваніною Ю.В. матеріалів дисертації та автореферату, а також ознайомлення з її публікаціями, дає підстави стверджувати, що автором було проведено достатній правовий аналіз теми, актуальної в теоретичному та практичному плані, сформульовано висновки і пропозиції, що виносяться на захист.

Оцінюючи дисертацію в цілому, можна констатувати, що автор досягнув поставлених перед собою цілей, роботу виконав на належному науковому та методологічному рівні. Такий загальний висновок підтверджується за основними критеріями, за якими оцінюються такі наукові роботи.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю теоретичної розробки актуального питання визначення підстав кримінально-правової кваліфікації в процесі застосування кримінального закону, що є запорукою дотримання принципів законності, справедливості, індивідуалізації кримінальної відповідальності та ін. В свою чергу, правильність кваліфікації забезпечується розробленими в теорії принципами останньої. Можна погодитися з дисертанткою в тому, що сучасні реалії існування кримінально-правової системи в її інтегрованому взаємозв'язку з іншими елементами правової системи України актуалізують дослідження низки питань кримінально-правової кваліфікації, зокрема її підстав, з огляду на поступову зміну концепту джерельного монізму кримінального права на джерельний плюралізм; використання в галузевому законодавстві поняття «правова кваліфікація кримінального правопорушення», що вимагає його співвідношення з усталеними в кримінально-правовій теорії поняттями «кримінально-правова кваліфікація» та «кваліфікація злочинів»;

розширення значення вітчизняної судової практики Верховного Суду України, Верховного Суду і практики ЄСПЛ у процесі застосування кримінального закону тощо.

Переконливими аргументами на користь актуалізації теми дослідження є констатація проблеми визначення наявності обставин, що свідчать про подію кримінального правопорушення (фактичні дані, які вказують на ознаки злочину), що простежується за змістом скарг на рішення, дії або бездіяльність слідчого й прокурора та полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення; проблеми в правозастосуванні судами України, пов'язані з неправильною кримінально-правовою оцінкою діянь, про що свідчать зміст рішень, прийнятих в апеляційному та касаційному порядку, і правових позицій ВСУ та ВС, результати опитування суддів, які підтвердили потребу у зверненні до додаткових факторів у процесі кримінально-правової кваліфікації (норм інших галузей права, правових позицій ВСУ та ВС) тощо.

Хоча в теорії кримінального права та теорії кваліфікації питання підстав кримінально-правової кваліфікації розроблялось плеядою відомих науковців радянського періоду (Я. М. Брайнін, Ф. Г. Бурчак, Р. Р. Галіакбаров, Г. А. Кригер, П. С. Дагель, М. Й. Коржанський, Б. А. Курінов, В. М. Кудрявцев та ін.) та сучасних дослідників (П. П. Андрушко, Л. П. Брич, О. О. Дудоров, В. В. Кузнецов, О. К. Марін, Т. М. Марітчак, В. О. Навроцький, М. І. Панов та ін.) безпосередньо аналізу поняття та видів підстав кримінально-правової кваліфікації (кваліфікації злочинів) присвячено меншу кількість наукових публікацій (П. П. Андрушко, Н. А. Мирошниченко, В. О. Навроцький, О. П. Рябчинська, А. В. Савченко, С. Д. Шапченко). Актуальність дослідження обумовлена зокрема і встановленням автором різниці у наукових підходах щодо нормативної та фактичної підстави, суміщенням передумови, підстави та етапу кримінально-правової кваліфікації в одному факторі, неоднозначного розуміння ролі складу злочину в процесі кримінально-правової кваліфікації, об'єктів та змісту останньої, що дійсно потребує узагальнення в межах окремого дослідження, розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення підходів до визначення структури кримінально-правової кваліфікації як на теоретичному, так і на практичному рівнях.

Ступінь наукової обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дослідження видаються достатньо обґрунтованими.

В роботі комплексно досліджується широкий спектр проблем, пов'язаних із встановленням підстав кримінально-правової кваліфікації.

Метою представленої до захисту дисертації є аналіз теоретико-методологічних та практичних проблем визначення підстав кримінально-правової кваліфікації й формулювання на цій основі теоретичних положень, спрямованих на поглиблення теорії кримінально-правової кваліфікації та практичних рекомендацій щодо вдосконалення правозастосовної діяльності осіб, які здійснюють кримінально-правову оцінку суспільно небезпечних діянь.

Для досягнення поставленої мети автором правильно визначено **наукові задачі**, зокрема, дослідити стан наукової розробки проблематики визначення підстав кримінально-правової кваліфікації; обґрунтувати методологічні засади проведення дослідження; проаналізувати кримінально-правову кваліфікацію як складову застосування закону про кримінальну відповідальність; з'ясувати підходи до тлумачення поняття підстав кримінально-правової кваліфікації та обґрунтування виокремлення їх видів у кримінально-правовій доктрині; проаналізувати фактичну підставу кримінально-правової кваліфікації; охарактеризувати нормативну підставу кримінально-правової кваліфікації; виокремити та охарактеризувати додаткові підстави кримінально-правової кваліфікації; з'ясувати особливості врахування в процесі кримінально-правової кваліфікації судової практики (судових рішень (прецедентів)); визначити особливості врахування в процесі кримінально-правової кваліфікації рішень ЄСПЛ.

Як вбачається, з поставленими завданнями автор впорався повністю і виявив під час дослідження розглядуваної проблеми належні знання предмету і навички до самостійного наукового аналізу проблеми.

Об'єкт і предмет дослідження визначені правильно, а саме: *об'єктом дослідження* є кримінально-правова кваліфікація діянь, передбачених кримінальним законом, у процесі застосування кримінально-правових норм як елемента кримінально-правового регулювання в Україні. *Предметом* дослідження є поняття та види підстав кримінально-правової кваліфікації.

Дисертант застосувала прийнятну методологічну базу наукового пошуку. **Методи дослідження** обрано з урахуванням поставленої мети й задач, об'єкта та предмета вивчення.

Автор обґрунтовано висунув низку нових у науці кримінального права та правозастосовній практиці ідей, які розглядаються вперше, а також визначив положення, які в роботі набули подальшого розвитку або удосконалені. Висновки, зроблені в роботі, належним чином аргументовані фактами, критичним аналізом чинного кримінального законодавства та

позицій вчених з відповідного питання. Матеріал викладений чітко та юридично грамотно.

Емпіричну базу дослідження становлять дані: понад 500 кримінальних проваджень (вироків), включених до Єдиного реєстру судових рішень за період 2008–2018 рр.; рішення ЄСПЛ (18); скарги на рішення, дії або бездіяльність слідчого й прокурора щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення (50); статистична інформація судової адміністрації, Генеральної прокуратури, Національної поліції; узагальнення судової практики ВСУ; аналітичні довідки тощо; результати анкетування 100 суддів місцевих судів м. Києва та м. Запоріжжя.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідних робіт Класичного приватного університету «Кримінально-правове, кримінологічне та кримінально-виконавче забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина» (державний реєстраційний номер 0110U003958) та «Вплив правової інтеграції на кримінально-правову, кримінально-виконавчі системи та запобігання злочинності в Україні» (державний реєстраційний номер 0116U008203).

Тему дисертації затверджено вченою радою Класичного приватного університету (протокол № 3 від 18 листопада 2015 р.).

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Як зазначено здобувачем, дисертація є першим у сучасній Україні комплексним дослідженням теоретичних і практичних проблем визначення та належного застосування підстав кримінально-правової кваліфікації з позиції визнання її частиною застосування кримінально-правових норм з відповідною структурою.

На основі проведеного дослідження автором *вперше*: з'ясовано логічну помилку в судженні, що встановлення фактичних обставин справи (даних про подію вчинення діяння, передбаченого кримінальним законом) є одночасно і підставами (або передумовами), і змістом певного етапу кримінально-правової кваліфікації, у зв'язку із чим запропоновано її передумовами вважати обставини (дані, інформацію), наведені в заяві, повідомлені про вчинене правопорушення потерпілим, заявником або виявлені з іншого джерела (самостійно особою, уповноваженою на внесення таких відомостей), що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (подію кримінального правопорушення за ознаками ст. 11 КК) і є формальною підставою проведення досудового розслідування, після внесення таких відомостей до ЄРДР, у процесі якого здійснюється

початкова кримінально-правова кваліфікація; запропоновано визнати гостру дискусійну проблему законності правової оцінки поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами в контексті використання в тексті норми, передбаченої ст. 263 КК, терміна «закон» за фактичної відсутності такого акта, з приводу якої констатовано наявність принципово відмінних позицій кримінально-правової доктрини (П. Л. Фріс, В. К. Грищук та ін.) і судової практики, «виключною правовою проблемою», яка є підставою передачі кримінального провадження на розгляд Великої Палати Верховного Суду, згідно з ч. 5 ст. 434¹ КПК; комплексно проаналізовано рішення ЄСПЛ з позиції їх використання в ході кримінально-правової кваліфікації, на підставі чого зроблено висновок, що окремі підходи до тлумачення в них низки оціночних понять можуть бути враховані вітчизняними судами загальної юрисдикції (як і іншими офіційними суб'єктами кваліфікації) у ході застосування кримінально-правових норм про відповідальність за посягання на життя, здоров'я, честь та гідність особи (як основного, так і додаткового об'єкта), з дотриманням важливої умови – у випадках, коли в рішенні ЄСПЛ певні поняття трактуються більш широко, ніж у диспозиціях кримінально-правових норм, враховувати його потрібно лише в тій частині, яка не суперечить КК України.

Частину висунутих положень автором було удосконалено, а окремі з них набули подальшого розвитку. Зокрема, удосконалено: поняття кримінально-правової кваліфікації як кримінально-правової оцінки (зміст) злочинів (кримінальних правопорушень, за КПК), суспільно небезпечних діянь, що підпадають під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК, малозначних діянь, діянь, вчинених за обставин, що усувають їх злочинність) (об'єкти), що здійснюється слідчим, прокурором і суддею (суб'єкти) у визначених процесуальних формах, результати якої фіксуються у відповідних процесуальних документах та зумовлюють застосування заходів кримінального-правового характеру щодо осіб, які їх вчинили (значення); розуміння значення й меж суддівського розсуду в процесі кримінально-правової кваліфікації як етапу застосування кримінально-правових норм, при цьому наголошено на його важливості в процесі: встановлення наявності або відсутності обставин, що виключають злочинність діяння; оцінювання діяння за ознакою малозначності; кваліфікації злочинів, законодавчі конструкції яких містять оціночні поняття (категорії) тощо;

Дістали подальшого розвитку: позиція, згідно з якою окремі випадки правозастосування кримінально-правових норм, що містять морально-етичні

оціночні категорії (поняття), потребують звернення не лише до норм суспільної моралі, а й урахування індивідуальних (психологічних, фізичних та емоційних) особливостей особи самого винного: хворобливого фізичного й душевного стану, вагітності, типу його темпераменту, належності до певних соціальних груп тощо; положення, згідно з яким стабільність судової практики, зокрема в питаннях узгоджених підходів до кримінально-правової оцінки діянь, передбачених кримінальним законом (правової кваліфікації кримінальних правопорушень/проступків) має забезпечуватися передбаченими в КПК нормами, відповідно до яких прийняття рішень про відхід від правової позиції, викладеної в рішенні вищої судової інстанції (ВСУ, Великої Палати) є підставою про звернення про перегляд цієї справи Великою Палатою Верховного Суду; позиція стосовно доцільності в аспекті забезпечення розвитку права та формування єдиної (узгодженої) правозастосовної практики в частині кримінально-правової кваліфікації роз'яснення терміна «виключна правова проблема» на законодавчому або, принаймні початково, на доктринальному рівні з урахуванням практики щодо такої категорії справ Верховного Суду.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (293 найменування) і трьох додатків. Повний обсяг дисертації становить 229 сторінок, з яких: основний текст – 174 сторінки, список використаних джерел – 29 сторінок, додатки – 6 сторінок.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують в тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, до кінця не розробленими в науці і перспективними для дослідження.

1. Науковий інтерес становлять, насамперед, положення праці, в яких автор:

- аналізуючи стан наукових досліджень підстав кримінально-правової кваліфікації виокремлює умовно два періоди та висловлює припущення, що впродовж 50-80-х радянськими вченими та з початку 90-х до сьогодення вітчизняними вченими в більшій мірі були розроблені теоретичні основи теорії кваліфікації злочинів, і тільки в останні роки наукові розвідки вчених спрямовані на розширення меж цієї теорії і вироблення доктринальних положень саме теорії кримінально-правової кваліфікації. Становлення цієї теорії проходить етап узгодження позицій по ключовим термінам та поняттям;

- розкриває теоретико-методологічну основу наукового дослідження підстав кримінально-правової кваліфікації, яка базується на ідеї аналізу підстав кримінально-правової кваліфікації з позиції реалізації таких провідних теоретичних підходів як системний, герменевтичний та синергетичний та обумовленими задачами дослідження комплексом загальнонаукових та спеціально-наукових методів дослідження, а також концепція наукового дослідження, як система взаємопов'язаних наукових положень, що ґрунтується на загальноприйнятих положеннях теорії кримінально-правової кваліфікації сучасних дослідників і попередників та, водночас розкриває власні теоретичні міркування, що і репрезентують наукову новизну.

Вважаю спробу розглянути проблематику визначення підстав кримінально-правової кваліфікації з позиції поліджерельності кримінального права, міждисциплінарного підходу, який ураховує тісні органічні зв'язки науки кримінального права як з іншими науками кримінально-правового циклу, так і галузевими науками, теорією держави і права, філософією, логікою тощо цілком виправданою і вдалою;

- розмірковуючи з приводу проблемних питань співвідношення передумов та підстав кримінально-правової кваліфікації висловлює позицію, що обставини (данні, інформація), наведені в заяві, повідомлені про вчинене правопорушення, наведені потерпілим, заявником або виявлені з іншого джерела (самостійно особою, уповноваженою на внесення таких відомостей), що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (подію кримінального правопорушення за ознаками ст. 11 КК) є формальною підставою для внесення такої заяви, повідомлення в ЄРДР та початку проведення досудового слідства в процесі якого здійснюється початкова кримінально-правова кваліфікація.

Погоджуюсь з дисертантом, що такі обставини передують початку процесу кримінально-правової кваліфікації свідчить на користь можливості визнання їх саме передумовою здійснення останньої, а отже зазначена передумова (можливість) в подальшому, в процесі досудового розслідування під час якого починається процес кримінально-правової кваліфікації, створює умови для появи фактичної підстави кримінально-правової кваліфікації (*дійсності*), яка має бути здійснена вже при внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР (ст. 214), а в подальшому відображена вже в клопотаннях, постановках слідчого, прокурора, письмовому повідомленні про підозру, обвинувальному акті, ухвалах слідчого судді;

- обґрунтування позиції щодо визначення кримінально-правових підставою кримінально-правової кваліфікації, виходячи з тісного діалектичного зв'язку понять «склад злочину», «кримінально-правова норма», «стаття кримінального закону» як філософських категорій форми і змісту, сутності і явища, можливості і дійсності. Можна погодитися з дисертантом, що така позиція в найбільш повній мірі спроможна виступати певною ланкою (базисом), що поєднує таку правозастосовну діяльність, оскільки враховує, що об'єктами кримінально-правової кваліфікації є діяння, передбачені КК – норми, що передбачають відповідальність за злочин; норми, що передбачають обставини, що виключають злочинність діяння; про малозначність діяння) містяться в статтях Загальної та Особливої частини КК, а також результати такої діяльності (констатація наявності в діях особи складу злочину, який відображується в кримінально-правових нормах, які знаходять формалізоване визначення в статтях КК і подальша кваліфікація злочину / констатація відсутності складу злочину в діях особи);

- обґрунтовує основні фактори, що обумовлюють варіативність додаткових підстав кримінально-правової кваліфікації, а саме: необхідність втілення верховенства права у правотворчу та правозастосовну діяльність, яке поряд з законодавством включає й інші соціальні регулятори, окрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства; нетотожність між застосуванням кримінально-правових норм та застосуванням статей кримінального закону, оскільки застосування кримінально-правових норм включає врахування положень набагато більшого кола джерел; особливості структурної будови кримінально-правових норм в частині опису об'єктивних ознак складу злочину (відсильні, бланкетні диспозиції); існування різних законодавчих підходів визначення суспільно-небезпечних наслідків; необхідність врахування правових позицій суб'єктів судової правотворчості з питань застосування матеріального кримінального права, іншими судами при ухваленні рішення по суті кримінального провадження та інші положення роботи, у тому числі і наведені у висновках.

Ці та інші позиції автора свідчать про теоретичну й практичну цінність дисертації та дають підстави позитивно оцінити наукову працю Ю. В. Іваніної.

Проте, позитивна оцінка рецензованої роботи в цілому та її окремих положень не виключає можливості і необхідності висловити окремі зауваження щодо позицій Іваніної Юлії Вікторівни, які

викликають сумніви чи потребують додаткової аргументації та звернути увагу на деякі недоліки й спірні положення, що дають можливість вступити в дискусію з автором:

1. Аналізуючи в підрозділі 1.1. дисертації ретроспективу та сучасний стан наукових досліджень проблематики визначення підстав кримінально-правової кваліфікації дисертант наголошує на тому, що неоднозначність наукового розуміння підстави кваліфікації злочину характерна не тільки для доктрини (науки) кримінального права України. Подібна тенденція простежується і в теорії кримінального права інших країн. При цьому поверхово звертається до публікацій з цієї проблематики таких вчених як Рарог А.І., Гаухман Л.Д. (РФ) та Марчук В.В. й Тишкевич С.І. (Республіка Білорусь). У зв'язку з чим виникає питання про доцільність такого згадування, оскільки публікації виключно цих вчених не репрезентують сучасного стану наукового дослідження цієї проблематики в зазначених країнах. До того ж не зрозуміло чому дисертант обмежилась виключно цими двома країнами з усіх країн колишнього СРСР в межах якої розвивалась теорія кваліфікації злочинів в радянський період впродовж 40-80 років.

2. Дисертант в роботі акцентує увагу на відмінностях у розумінні кримінально-правової кваліфікації в її кримінально-правовому та кримінально-процесуальному значеннях, а тому припускає, що говорити про одні й ті самі підстави кваліфікації в кримінально-правовому та кримінально-процесуальному значенні кваліфікації методологічно неправильно. Разом з тим з роботи чітко не простежується підхід щодо оцінки співвідношення передумов та підстав кримінально-правової кваліфікації та кваліфікації злочинів. Чи можна їх ототожнювати чи потрібно відокремлювати?

3. Розкриваючи на стор. 101-105 дис. проблематику визначення ролі складу злочину в процесі кримінально-правової кваліфікації дисертант наводить різні думки науковців щодо цього питання і схиляється до визнання складу злочину не підставою останньої, а певним алгоритмом, за яким суб'єкт має здійснювати кримінально-правову кваліфікацію (правову кваліфікацію кримінального правопорушення, за КПК), між тим чітко не простежується власне позиція дисертантки щодо того який саме склад злочину може бути таким алгоритмом, адже склад злочину розуміють по-різному, як от: словесно-інформаційна (інформаційно-оціночна) модель, нормативно-теоретична конструкція, юридичний, фактичний або конкретний склад злочину.

Не можу повністю погодитися з позицією дисертантки, що визначальна роль складу злочину, точніше його ознак в процесі

розмежування як злочинів між собою (у тому числі, з за ступенем суспільної небезпеки), так і злочинів від інших правопорушень (цивільних деліктів, дисциплінарних проступків, адміністративних правопорушень (проступків)), дозволяє говорити не про кваліфікуючу функцію останнього, а про розмежувальну в процесі кримінально-правової кваліфікації. Видається, що зведення ролі складу злочину лише до розмежування ознак звужує дійсний потенціал цієї правової конструкції в процесі кримінально-правової оцінки.

4. Серед положень наукової новизни роботи дисертант визначила, що в аспекті забезпечення розвитку права та формування єдиної (узгодженої) правозастосовної практики в частині кримінально-правової кваліфікації доцільно роз'яснити термін «виключна правова проблема» на законодавчому або, принаймні початково, на доктринальному рівні з урахуванням практики щодо такої категорії справ Верховного Суду (останнє положення новизни дисертації).

Цілком обгрунована раціональна позиція, утім вважаю, що дисертант мала би піти далі і запропонувати на розсуд наукової спільноти авторську дефініцію поняття «виключна правова проблема».

5. Дисертант погоджується з розробленим в теорії кримінального права підходом щодо виділення різновидів додаткових підстав кримінально-правової кваліфікації, зазначаючи серед інших і такі як: норми суспільної моралі, звичаї, правові принципи, загальні уявлення про право (при з'ясуванні змісту оцінних понять, які використовуються в кримінально-правових нормах) та акти офіційного тлумачення Конституції України та кримінального закону (рішення Конституційного Суду України та постанови ПВСУ), які дозволяють запровадити однакове в межах держави розуміння правових норм, усунути виявлені у них незрозумілості. Між тим не ставить в роботі завдання і не розкриває зміст та значення таких виділених нею ж підстав як правовий звичай, правовий принцип, загальні уявлення про право, правова доктрина та Рішення КСУ, зосередивши увагу виключно на таких додаткових підставах як: норми інших галузей права, норми моралі, судові прецеденти та рішення ЄСПЛ, присвятивши їм окремі підрозділи роботи. Така позиція дисертанта потребує пояснення під час захисту.

6. Зауваження щодо емпіричної бази дослідження. Дисертант обмежилась анкетуванням суддів - тільки одних з різновидів суб'єктів кримінально-правової кваліфікації і тільки двох регіонів - м. Києва і м. Запоріжжя. Напевне методологічно правильним було би провести анкетування і серед інших суб'єктів, приміром прокурорів чи слідчих і розширити географію.

Проте, висловлені зауваження стосуються переважно дискусійних питань роботи, або окремих недостатньо чітких формулювань, або ж тих загальнотеоретичних проблем, які не були спеціальним предметом дослідження.

Загальний висновок по дисертації. Оцінюючи роботу в цілому, констатую, робота є кваліфікаційною науковою працею, виконаною автором особисто у вигляді спеціально підготовленого рукопису, містить науково обґрунтовані теоретичні результати й наукові положення, а також характеризуються єдністю змісту, висновків і рекомендацій, сформульованих в ній.

На підставі викладеного вважаю, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів, а також за кількістю та обсягом публікацій, робота Іваніної Юлії Вікторівни «Підстави кримінально-правової кваліфікації», відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор на основі публічного захисту заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та криминології
Академії Державної пенітенціарної служби
доктор юридичних наук, професор

С.Ф. Денисов

Підпис Денисова С.Ф. засвідчую:
Завідувач сектору документального
забезпечення та архівної справи
Академії Державної пенітенціарної служби

С.О. Прищепя